

ОРГАНИЗАЦИЈА УПРАВЉАЊА И ГАЗДОВАЊА МАНАСТИРСКИМ ШУМАМА: ЕПАРХИЈА БРАНИЧЕВСКА - СРБИЈА И МАНАСТИР КЛОСТЕРНЕУБУРГ - АУСТРИЈА

ДРАГАН ЈАНКОВ¹

Извод: Процес транзиције претпоставља усаглашавање и доношење нових закона и регулатива у односу на ЕУ законе. Долази до промена власништва над шумом, начина управљања, као и односа државне управе према приватним шумама. Ове промене се одвијају различитом брзином и у различитим условима. Циљ овог рада је да кроз упоредну анализу са манастирским шумама Аустрије и моделом организовања и управљања у тој земљи укажемо на могућа решења и принципе организовања манастирских шума у Србији. Тежиште рада је на анализи институционалне подршке власницима приватних (манастирских) шума у Аустрији као и анализи политичких, законодавних и институционалних оквира таквих манастирских шума у Србији. Предмети анализе ће бити манастирски посед Клостернеубург у Аустрији и манастирске шуме Епархије Браничевске као део новонасталих великих шумских поседа у источној Србији.

Кључне речи: реституција, велики шумски посед, манастирске шуме.

ORGANISATION OF MANAGEMENT OF MONASTERY FORESTS: EPARCHY BRANIČEVO
- SERBIA AND MONASTERY KLOSTERNEUBURG - AUSTRIA

Abstract: The transition process requires the adoption and harmonisation of legislation and regulations in compliance with the EU laws. This means the changes in forest ownership, management methods, and the state's attitude to private forests. The process is developing by different rates and in different conditions. The objective of this paper is to point out the possible solutions and principles of monastery forest organisation in Serbia through a comparative analysis with monastery forests and management organisation model in Austria. The focus is on the analysis of institutional support to private (monastery) forest owners in Austria, and the analysis of political, legislation and institutional frameworks of monastery forests in Serbia. The study areas are the monastery estate Klosterneuburg in Austria and the monastery forest of Braničevo Eparchy, as a part of new large forest estates in Eastern Serbia.

Key words: restitution, large forest estate, monastery forest.

1. УВОД

За сектор шумарства посебно су значајни нови Закон о шумама (изгласан 05.05.2010. год.) и Закон о реституцији имовине црквама и верским заједницама. Први исправља све бројне недостатке старог и проблем шумарства код нас сагледава кроз модерне принципе одрживог газдовања нудећи низ практичних решења кроз рад нових институција које ће се оформити. Други, поред исправљања исто-

¹ Драган Јанков, дипл. инж. шумарства

ријске неправде, претпоставља сасвим нови вид организовања великих шумских поседа враћајући велике површине манастирских шума њиховим старим власницима. То значи да се стичу услови за организовање, управљање и газдовање тим великим добрима по узору на постојеће европске моделе, што ствара реалне основе за значајно побољшање сектора приватног шумарства. Ово побољшање, природно, неће доћи само од себе, али у складу са општим друштвеним напретком, а уз константну подршку институција, реално је очекивати квалитативан прогрес приватног шумарског сектора.

У раду су коришћене различите методе:

- метод анализе, за анализирање постојећег стања у датим земљама;
- компаративни метод, за међусобно упоређивање чињеница и података у Аустрији и Србији;
- метод интервјуа.

Као једно од стратешких питања шумарства у Србији данас, организовање власника приватних шума све више добија на значају јер сарадња међу власницима доводи до испуњења принципа одрживог газдовања, а самим тим и задовољење јавних интереса. Организације власника шума представљају ефикасан механизам за успостављање и развијање сарадње између власника малих шумских поседа која нуди погодности сличне онима које имају власници великих шумских поседа. Наравно, да би овај систем функционисао неопходно је ускладити јавни интерес државе и личне интересе власника шума.

2. ПРОЦЕС РЕСТИТУЦИЈЕ У СРБИЈИ

Законом о враћању имовине црквама и верским заједницама који је ступио на снагу 10.06.2006. године, а примењује се од 01.10.2006. године, образована је Дирекција за реституцију као посебна организација и прописан је њен делокруг. Законом је одређен делокруг Дирекције. Она води поступак и одлучује о захтевима за враћање имовине, односно, за исплату новчане накнаде или обештећења, пружа стручну помоћ доносиоцима захтева и обвезницима враћања, води прописане евиденције и обавља друге послове прописане законом.

Ако би се површина земљишта, чије враћање у поступку реституције траже цркве, ставила у однос према укупној површини тог добра у Републици Србији добио би се податак да цркве траже да им се врати у својину мање од 1% земљишта које чини територију Србије, од тога 0,7% пољопривредног земљишта, 1,3% шума и шумског земљишта. Говорећи о природној реституцији шума и шумског земљишта са аспекта површине шумског фонда Републике Србије, који износи око 2.252.400 *ha*, у државном власништву се налази 53%. Осталом шумском површином газдују приватни власници, друга друштвена предузећа и национални паркови. Највише шума има на Косову и Метохији (39%), централној Србији (33%), а најмање у Војводини (7%). Полазећи од наведених података, у државном власништву се налази преко милион хектара шума из ког се могу подмирити захтеви црква и верских заједница за реституцијом мање од 32.498 *ha*, заправо захтеви Српске православне цркве која сама потражује 99% шума и шумског земљишта.

3. ЗАКОНОДАВНИ ОКВИРИ КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ВЕЛИКЕ ШУМСКЕ ПОСЕДЕ У СРБИЈИ

Политичке и друштвене промене у Републици Србији захтевају изградњу новог уставно-правног система који одговара извршеним, али и променама које тек предстоје. Природни ресурси су, а међу њима и шума, важна материјална основа и потенцијал за развој друштва и њихово стављање у функцију развоја захтева другачије одређивање односа власника, државе и грађана према шуми.

По новом Закону о шумама утврђени су планови газдовања шумама, и то: план развоја шумског подручја, основа газдовања шумама, програм газдовања шумама, годишњи план газдовања шумама, извођачки пројекат газдовања шумом, пројекат коришћења осталих шумских производа, пројекат коришћења осталих функција шума. Планом развоја шумског подручја у складу са потребама организације газдовања шумама и критеријумима поделе шумског простора, установљавају се газдинске јединице као основне јединице планирања које обухватају шуме једног својинског облика површине од 100-5.000 *ha*. Могу се установити и за шуме више сопственика шума ако они појединачно не поседују више од 100 *ha* шума и шумског земљишта.

Са аспекта организације, нови Закон о шумама газдовање шумама сопственика предвиђа на следећи начин: послове стручне и саветодавне подршке сопственицима шума за које се доноси програм врши правно лице, а може да их врши и удружење сопственика шума, ако има запослено стручно лице. Послове стручне и саветодавне подршке у шумама сопственика за које се доноси основа врши сопственик шума. Ради остваривања, унапређења и заштите заједничких интереса у шумама, сопственици шума могу оснивати удружења, у складу са посебним прописом којим се уређује удружење грађана. Удружење је дужно да спроводи мере газдовања шумама утврђене програмом. Програм је оперативни плански документ газдовања шумама који се доноси за газдинске јединице које обухватају шуме већег броја сопственика шума чији појединачни посед није већи од 100 *ha*.

Такође, нови Закон о шумама предвиђа, ради остваривања јавног интереса и дугорочних циљева заснованих на принципима одрживог газдовања, установљавање Буџетског фонда за шуме. Извори средстава Буџетског фонда за шуме су: накнаде за коришћење шума и шумског земљишта; накнаде за заштиту, коришћење и унапређивање општекорисних функција шума; буџет Републике Србије; фондови намењени руралном развоју, заштити животне средине, заштити вода, регионалног развоја и других фондова; других извора у складу са законом, као и други приходи. Накнаду за коришћење шума и шумског земљишта плаћа корисник, односно сопственик шума. Основицу за обрачун накнаде, коју плаћа корисник шума, чини укупан годишњи приход корисника шума остварен газдовањем шумама, на коју се примењује стопа од 3%. Основицу за обрачун накнаде, коју плаћа сопственик шуме, чини тржишна вредност израђених дрвних сортимената на месту сече, на коју се примењује стопа од 5%. Нови Закон о шумама предвиђа и оснивање Комора инжењера шумарства Србије ради унапређења услова за обављање стручних послова у области шумарства, заштите општег и појединачног интереса у обављању послова, организовања у пружању услуга као и за остваривање других циљева. Чланови Коморе су инжењери шумарске струке. Комора је правно лице са

седиштем у Београду и обавља следеће послове: утврђује професионална права и дужности и етичке норме понашања чланова у обављању послова; утврђује испуњеност услова за издавање лиценце; обавља и друге послове у складу са законом и статутом. На статут и опште акте Коморе сагласност даје Министарство.

Новим Законом о шумама стимулише се појава нових привредних субјеката у делу који се односи на газдовање шумама сопственика. Стимулисање појаве нових привредних субјеката произилази из решења која омогућавају:

- 1) обављање стручно-техничких послова у шумама сопственика, а која омогућавају појаву предузетника и правних лица која задовољавају услове стручности у обављању послова газдовања (поседовање лиценце);
- 2) „удружено газдовање” шумама сопственика формирањем удружења и задруга сопственика шума и омогућавањем стицања статуса правног лица, а самим тим и могућности за остваривање прихода;
- 3) појаву сопственика шума, као правних лица, који газдују шумама у складу са основом за газдовање шумама (изнад 100 *ha*), што се, пре свега, односи на цркве и верске заједнице и веће земљопоседнике који до сада нису били у могућности да газдују својим шумама и тиме остварују значајније приходе.

Нови Закон о шумама не предвиђа постојање Црквених шума као засебни титулар са свим специфичностима јер су цркве и верске заједнице посебно дефинисане кроз Закон о црквама обухватајући ту и црквену имовину и шумске поседе. Посматрајући кроз призму Закона о Црквама није исправно да се новим Законом о шумама дефинишу све шуме кроз државну и приватну својину јер црквене шуме нису имовина физичких лица нити корпоративна својина више физичких лица. Ове шуме су између државних и приватних шума. Претпоставка је да ће се кроз равноправан третман овим шумама обезбедити добар вид газдовања. Кроз сарадњу са Управом за шуме и надлежном инспекцијом обезбедиће се повратна информација о понашању корисника у смислу поштовања закона и правилника.

4. ОРГАНИЗАЦИЈА УПРАВЉАЊА И ГАЗДОВАЊА МАНАСТИРСКИМ ШУМАМА БРАНИЧЕВСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Процесом реституције црквама и верским заједницама до сада је враћено 12.000 *ha* што чини око 0,5% шума и шумског земљишта од укупне површине под шумама Републике Србије. Број потражилаца којима је враћена шума износи 77, у оквиру 14 епархија Српске православне цркве.

Свака епархија је формирала посебан сектор или правно лице које одлучује о даљем управљању враћеним шумама. У погледу газдовања шумама, заступљена су три различита организациона облика:

- газдовање црквеним шумама врши ЈП „Србијашуме“, у случајевима где је процес реституције започео али није до краја завршен (манастири у оквиру епархија којима није званично враћена шума);
- на подручју Браничевске епархије ангажовано је приватно предузеће за консалтинг и услуге у шумарству „Форнет“ д.о.о. из Београда, које обавља газдовање на око 7.500 *ha* шума у оквиру епархије;

- на подручју Шабачке епархије формирано је посебно предузеће „Манастирске шуме“, које газдују враћеним површинама под шумом (око 2.500 *ha*).

„Форнет“ д.о.о. је консалтинг компанија основана 2005. године. Орган управљања предузећа је Управни одбор а руковођење предузећем обавља директор предузећа. Уговором је „Форнет“ у обавези да за руковођење Манастирским шумама на функцију управитеља постави инжењера шумарства кога предложи Браничевска Епархија. Овим решењем се преко управитеља Манастирских шума обезбеђује непосредни утицај власника на све видове газдовања. Такође, корисник не може доносити одлуке супротно власницима. Управитељ, који је члан Одбора за имовину, представља спону између „Форнет“ и власника. То је битно због става Епархијског одбора да има стручно лице које зна проблематику и предлаже конкретна решења. Ово практично значи да се оваквим моделом организовања спречава сукоб интереса, јер је управитељ који ради и за „Форнет“ д.о.о. задужен за поштено и одговорно пословање корисника, а у корист власника Манастирских шума. **Обавезе** по уговору су: газдовање шумама по Закону о шумама, што обухвата заштиту, гајење, планирање газдовања, коришћење шума и промет дрвних сортимената, затим обезбеђење уговорених количина огревног дрвета и испуњавање финансијских обавеза у виду накнаде епархији за коришћење шума. У **права** спада убирање прихода од газдовања шумама. О пословима везаним за шуме Епархије Браничевске одлучује се заједнички. За израду извођачких планова, газдовање и заштиту шума Епархије Браничевске задужени су оперативци из предузећа „Форнет“ д.о.о. (ре-вирни инжењери и техничари). Ограничавајући законски прописи се односе на време сече и правилник везан за успостављање шумског реда (забрана дебловне методе, време у којима су дозвољене сече обнављања, итд.). За сада се не производи/прикупља ништа од недрвних шумских производа, а у плану је израда елабората потенцијала станишта и након тога ће се одлучити на даље кораке. Када је лов у питању, према ранијем закону није било могућности да се успостави ловиште, док према новом Закону постоји али о његовом успостављању одлучује власник.

5. ОРГАНИЗАЦИЈА УПРАВЉАЊА И ГАЗДОВАЊА ШУМАМА МОНАСТИРА КЛОСТЕРНЕУБУРГ У АУСТРИЈИ

У оквиру манастира постоји 25 парохија које се налазе у Бечу и другим околним местима које су под директним старатељством Клостернеубурга. На ове парохије се за трошкове реновирања годишње издвоји 1,5 мил. €, од тога сам манастир обезбеди 1/3 средстава. Укупни трошкови реновирања самог манастира Клостернеубург су 1,1 милион евра годишње, од чега 60% обезбеди сам манастир својим активностима.

Манастир традиционално има јако изражен социјални ангажман, 2000. године је одлучено да ће се најмање 10% зараде од привредних делатности давати у социјалне сврхе, што на годишњем нивоу износи око 175.000 € (прошле године тај износ је био чак 400.000 €). Тако, широм света активно учествују и имају програме помоћи деци без родитеља, сиромашнима, помажу у обезбеђивању хране, одеће,

лекова, образовању итд. Неке од земаља где су били укључени у социјалне програме су: Румунија, Индија, Перу, Хондурас, Етиопија, Авганистан.

Манастир има више делатности које се обављају кроз посебна предузећа и која су профитабилно оријентисана. Укупни годишњи обрт им је око 22,5 милиона €. Имају 165 сарадника у следећим областима:

1. култура - укључује музеј, библиотеку, архив, туризам и маркетинг, где годишње имају око 150.000 посетилаца;
2. вртови и воћњаци - око 5 *ha* површине;
3. винарија - 108 *ha* винограда у Клостернеубургу, Бечу, Татендорфу и Гумполдскирцхену (најстарија и највећа у Аустрији, годишња продукција им је око 500.000 боца са акцентом на сорти „Ст. Лаурент“);
4. шуме са ревирима у Клостернеубургу, Рохру, Паху, Сцхоетлу, Матзену, Ст. Бернхарду и Рохрвалду на укупној површини од 8.000 *ha*;
5. пољопривредно добро са поседима Тутенхоф и Принзендорф, 230 *ha* ораница са био-производњом;
6. издавачка кућа - око 120 наслова годишње из области аустријске културе и историје;
7. грађевинарство - надлежно за послове изградње и реновирања при манастиру и 25 парохија, састоји се из 6 радионица;
8. издавање некретнина - изнајмљују укупно 700 станова, бироа, локала укупне површине 80.000 *m*² у 73 зграде у Бечу и Клостернеубургу;
9. издавање земљишта - око 4.500 уговора о закупу земљишта у Бечу и Nieder-oesterreichu (Доња Аустрија).

Манастирске шуме Клостернеубурга припадају масивној хетерогеној шумској области званој Бечке шуме (Wienerwald) која се простире на око 100.000 *ha* југозападно од града Беча. Царица Марија Терезија је 1776. године донела нови Закон о шумама у коме је, између осталог, прописано да се сви бетонски бедеми замене живом оградом. До средине 18. века дрво је коришћено као једино средство за грејање па су се тако Бечке шуме користиле за грејање дворова али и становништва. Да би се попунила празнина царског трезора, 1870. год. предвиђена је сеча четвртине шума, срећом великом антикампањом спречена је ова катастрофа. Градско веће града Беча је 1905. год. донело одлуку о заштити шумско-зеленог појаса. UNESCO одлучује 100 година касније да се регија Бечких шума прогласи парком биосфере. Занимљиво је споменути да је у време Аустроугара манастир имао шуме у Мађарској и Румунији. У периоду од 1850-1880. год. манастир је продао доста шума у околини Беча и са тим новцем је, између осталог купио и велике поседе у Мађарској. Ти поседи су били у власништву манастира до II светског рата када су их нацисти отели да би од 1945-1947. год. били враћени, а потом трајно одузети од стране комуниста у Мађарској.

Манастирским шумама, које чине око 8% Бечких шума, газдује се самостално од стране шумског предузећа, али се поштују сви остали скупни законски прописи везани за одрживо газдовање, заштиту шума и осталу регулативу. Место манастирских шума је у законској регулативи одређено на следећи начин: сви манастирски поседи су регулисани државним уговором између Аустрије и Ватикана

1936. који се зове Конкордат¹. Манастир представља јавно правно тело, тј. правно лице и није у поседу Аустрије. Аустријски манастири су независна „предузећа“. Шума је овде приватан посед, док је власник манастир, а не појединац. Правно лице се мора понашати у складу са Конкордатом. То је одредница која говори шта и како се сме поступати са тим шумама. Једна од регулатива Конкордата је да они морају одржавати старе објекте који су под заштитом државе а припадају њиховом поседу.

Питање стручне службе и управљачке структуре је решено на следећи начин: запослени у шумарском предузећу су 1 директор (шумарски инжењер), једна секретарица, 4 шумарска техничара, 2 помоћника шумара (лугара) и 2-3 студента шумарства на пракси. У сваком ревиру имају трактор, службени ауто за руководиоца ревира тј. шумара а остале послове пошумљавања, мере неге, градњу путева, сечу и транспорт итд. спроводе извођачке фирме. Избор извођача се врши на основу њихове најбоље понуде за одређену врсту послова. Услуге извођача се увек контролишу, око 60% услуга раде исти извођачи а остали се мењају. Првенство имају локални извођачи јер манастир негује лојалност у давању послова чиме осигурава себи квалитетно и одговорно обављање свих послова. Плански документи (*Forsteinrichtung*) по којима раде су на период трајања 10 година, а на годишњем нивоу имају извођачке планове који су им смерница и обавезна одредница за све послове у датом једногодишњем периоду. Просечан годишњи етат је 33 700 m^3 ($4,7 m^3 \cdot ha^{-1}$) од чега су 68% готови трупци, а 32% се даље прерађује. Путна инфраструктура је следећа: 250 km шумских путева за тешке камионе ($35 m \cdot ha^{-1}$ производних шума) и 150 km шумских путева за скидере. Ловиштем газдује само шумско предузеће, не издаје се због максималне контроле густине популације дивљачи али зато продају права на одстрел. Имају велики фонд дивљачи и зато пуно изловљавају. Од укупног промета шумског предузећа 7% је промет остварен ловством. Лови се на 8,900 ha (око 30 корисника са плаћеним дозволама и гостију). Годишњи одстрели су: 480 срнидаћа, 120 јелена, 20 муфлона, 200 дивљих свиња, мноштво патки, фазана, зечева, лисица, ... Има око 500 риболоваца који плаћају таксу за пецање на 25 km Дунава као и 20 km река у Алпима.

Однос шумског предузећа са ОВФ-ом и осталим власницима и коморама² се карактерише кроз међусобну сарадњу, повезани су институционално у јавном на-

¹ Конкордат је једна врста међународних уговора које закључује Света столица са другим сувереним државама. Углавном се решавају питања везана за положај католичких верника у датој држави. Конкордати садрже одредбе које се односе на питања веронауке у школама, образовног система, ослобађање цркве од појединих обавеза које терете остала физичка и правна лица.

² **Комора** је професионална јавна (државна) корпорација, са самосталном администрацијом, у којој је **чланство обавезно** за све **власнике**. Организационе јединице коморе постоје на покрајинском и регионалном нивоу (Аустрија, делови Немачке). То су установе **јавног права**, које су формиране углавном од стране спољашњег ауторитета (*external authority*), односно надлежних државних институција. Поред репрезентовања интереса својих чланова, коморе могу да обезбеђују и финансијску подршку, или организују продају дрвета, пружају стручне и саветодавне услуге, информације, организују набавке итд. Финансирање је углавном на бази чланарине, такси на услуге и државних фондова.

ступању. Што се државних власти тиче¹ није им битно како ће шуму одржавати (као стару или подмладак), већ им је битно да је обрасла шумом, тј. да тај посед није променио намену. Пољопривредно-шумарска комора, чији је члан шумско предузеће манастира Клостернеубург, финансира се из обавезних чланарина а делом од државе. Ако се комора више финансира од државе зависнија је од ње. Пољопривредно-шумарска комора је ту заступљена са 60% државног капитала и 40% од чланарина. Од обрта 1% манастир даје комори а за узврат добија законске, економске, техничке и социјалне савете. Постоје 3 вида издатака: порез на имовину који иде општини, социјално осигурање које иде Министарству рада и социјалне политике и обавезна чланарина пољопривредно-шумарске коморе. Неформалне организације (удружења која се не оснивају по сили закона већ су добровољна) радника у шумарству функционишу често боље и ефектније него формалне организације јер се људи познају лично и размењују искуства. За предузећа са већим шумским површинама постоје добровољне организације, тј. удружења шумовласника и то за сваку покрајину по једно и зову се Аустријске шумске заједнице (Oesterreichische Forstverein - OF). Пословна политика је таква да је дозвољено продати малу површину под шумом али се мора купити друга под нпр. виноградима јер нема продаје тј. отуђења земљишта. Занимљиво је споменути да манастир има повластице када је реч о порезу. Плаћају порез на имовину, порез на промет али не и порез на добит остварену директно од газдовања земљиштем, што не важи за њихове готове продукте (вино и остало). На овај начин шумско предузеће штеди значајне суме новца.

Шумско газдинство прави 25-30% промета целог манастира, што просечно на годишњем нивоу износи око 7 милиона €.

У Аустрији постоје манастири који имају само шуме где је тај проценат наравно већи. Преко 50% промета предузећа за газдовање манастирским шумама остварени су од споредних шумских производа и услуга као што су : изнајмљивање паркинга, бицикличких стаза, издавања дозвола за прикупљање јестивих и лековитих биљака, печурака, дозвола за лов и риболов (њихове шуме са обе стране Дунава) и прихода од ловства, спорта (јахање, бициклизам, планинарење, спортско пењање...).

Значајан приход обезбеђује коришћење војних полигона, производња енергије (природни гас, струја, огревно дрво, брикети), обезбеђивање водених залиха, телекомуникације, накнаде за снимање различитих емисија и филмова (нпр. за снимање филмова у просторијама предузећа дневно наплаћују и 1.000 €). На то велики утицај има и близина Беча као великог града. Највећи принос манастиру, ипак, долази од издавања и продаје некретнина.

Чињеница да прве законске регулативе из области шумарства у Бечким шумама датирају чак из 1396. год. пуно говори о њиховим организационо-управљачким структурама. Анализирајући законодавну шумарску власт код нас, чији почеци датирају из 1882. године, а поготово ако узмемо у обзир државно уређење и све одли-

¹ Министарство пољопривреде, шумарства, животне средине и водопривреде (Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft) је задужено за регулисање помоћи пољопривредницима и власницима шума, њиховој едукацији, бризи о тржишту, итд. Оно има функцију шумарске власти.

ке које су га карактерисале од 1945. год. па до садашњег времена, није тешко разумети ситуацију у нашем шумарству.

Табела 1. Упоредна анализа манастирских шума
Table 1. Comparative analysis of monastery forests

КАРАКЕРИСТИКЕ	ЕПАРХИЈА БРАНИЧЕВСКА	КЛОСТЕРНЕУБУРГ
Површина шума (ha)	7.711	8.005
Структура шума	95% лишћари 5% четинари	54,5% лишћари 45,5% четинари
Етап (m^3)	20.000	33.700
Удео манастирских шума у укупној површини	1,5%	5%
Законска регулатива	ЗОШ	Конкордат
Својински облик	између приватних и државних ¹	приватне
Чланство у коморама и удружењима	није	јесте
Газдовање у смислу предузећа	екстерно	интерно
Стручна служба	3 инжењера, 3 техничара	1 инжењер, 4 техничара, 2 лугара
Услуге извођача	има	има
Лов и риболов	нема	има
Недрвни шумски производи	нема	има
Остале услуге	нема	има

Извор „Форнет“ д.о.о. и калкулације аутора

6. ЗАКЉУЧАК

Док је у Аустрији скоро свака црквена организација независна у материјалном функционисању у Србији су оне уређене централистички са јасном хијерархијом и свим особеностима таквог устројства, па су у том смислу и конзервативнијег карактера. После више од пола века, а са новим ЗОШ, СПЦ има шансу да са својим враћеним поседима газдује на савремен и одржив начин. Да би се то остварило, потребно је да црква препозна и схвати значај својих шума и све што оне обезбеђују и истовремено ангажује све ресурсе да би постигла пун квалитет газдовања. Није искључено да ће СПЦ у будућности препознати значај обједињавања свих својих манастирских поседата и кроз јединствен систем газдовања обезбедити трајност квалитета, унапређење садашњег стања уз поштовање свих принципа одрживог газдовања. Садашња ситуација је таква да се свака епархија сама организује са аспекта газдовања својим шумским поседима. Сами процењују да ли ће независно

¹ Закон о Црквама и Верским заједницама (2006.)

обављати све послове правећи фирме на нивоу своје епархије или ће смањити ризик и газдовање препустити услужним стручним фирмама.

Принцип самоорганизовања је јако сличан аустријском моделу организовања манастирских шума али је битна разлика у томе што су они институционално подржани од стране својих комора. Као њихов члан шумско предузеће Клостернеубург (као и сви други манастирски поседи) издваја на име чланства 1% од укупног промета а за узврат добија законске, стручно-техничке и социјалне савете и подршку. Изградњом оваквог система подршке несумњиво ће се и код нас поправити ситуација по питању унапређења приватних шумовласника јер ће им самим чланством бити омогућено коришћење свих ових битних услуга.

У складу са одрживим принципима газдовања они користе све производе из шуме и осталих површина. Тако, од целог промета шумског предузећа чак 50% добијају од споредних шумских производа, разних дозвола (лов и риболов, за прикупљање гљива, лековитих биљака...), производња енергије, разне накнаде. Овакво пословање би могла бити шанса за домаћа приватна шумска предузећа јер овако велики проценат зараде за недрвне шумске производе и остале услуге апсолутно није занемарљив.

ЛИТЕРАТУРА

- Бегуш, Ј. (2006): Извештај међународног консултанта за изградњу капацитета јавне шумарске службе и удружења приватних шумовласника. ФАО, Београд.
- Марковић, Ј. (2006): Организација пружања индиректних мера подршке власницима приватних шума. Дипломски рад у рукопису, Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд.
- Милијић, В. (2007/а): Организовање власника приватних шума у Словенији и Србији. дипломски рад у рукопису, Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд.
- Милијић, В. (2007/б): Структурне и социјалне карактеристике удружења власника шума. Шумарство 3-4, Удружење шумарских инжењера и техничара Републике Србије, Београд.
- Нонић, Д. (2004): Организација шумарства у процесу транзиције: однос државне управе шума и приватних шумовласника. Докторска дисертација у рукопису, Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд.
- Нонић, Д. (2010): Организација и пословање у шумарству – практикум. Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд (30-34).
- Нонић, Д., Милијић, В. (2008): Status quo analysis: Private Forestry in serbia and its role in the NFP/NFS Process. World Bank - Profor, Confederation of European Forest Owners, Lover print, Sopron (95).
- Раћкић, М., Токовић, З. (2001): Стање, проблеми и унапређење газдовања приватним шумама. Министарство за полјопривреду, шумарство и водопривреду, Београд.
- (1997): *Private Forestry & Forestry Extension in European Countries in Transition: Issues & Opportunities in the Evolution of Private Forestry & Forestry Extension*. FAO, Rome.
- (2006): *Стратегија развоја шумарства Републике Србије*. Службени гласник Републике Србије 59/2006, Београд.
- (2010): *Образложење новог нацрта Закона о шумама*. Министарство полјопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије, Београд.
- (2010): *Закон о шумама*. Службени гласник Републике Србије 30-10, Београд.

ORGANISATION OF MANAGEMENT OF MONASTERY FORESTS: EPARCHY BRANI-
ČEVO - SERBIA AND MONASTERY KLOSTERNEUBURG – AUSTRIA

Dragan Jankov

S u m m a r y

While in Austria almost all church organisations are independent in their material functions, in Serbia they are centralised, with a clear hierarchy and all the characteristics of such structure, so in this sense they have a more conservative character. After more than half a century, and with the new Forest Law, the Serbian Orthodox Church has the opportunity to manage its restored estates after restitution in a modern and sustainable way. In this aim, the Church should recognize and realise the significance of its forests and all the benefits they provide and simultaneously engage all the resources to achieve the top quality management. It should not be excluded that SOC in future, by a unique national system of management, will be aware of the significance of unifying all of its monastery holdings and that it will ensure the sustainable quality and advance the present state, together with the acknowledgement of all the principles of sustainable management. The present situation is such that each Eparchy is self-organised from the aspect of forest management. They evaluate and decide by themselves whether they should work independently by establishing the firms at the level of the Eparchy, or they should reduce the risk and entrust forest management service to professional companies.

The principle of self-organisation is very similar to the Austrian model of monastery forest organisation, but an essential difference is that in Austria they are institutionally supported by their Chambers. As a member, Forest Enterprise Klosterneuburg (and also all other monastery estates) pays the membership fee accounting for 1% of the total trade and in return they get the legal, professional-technical and social advice and support. By the establishment of such a support system in Serbia, the situation of private forest owners will undoubtedly be improved, because on account of membership, they will be allowed to make use of all the vital services.

In agreement with the principles of sustainable management, they can harvest literally all the produce of forests and other lands. In this way, out of the forest enterprise total trade, as much as 50% is received from the secondary forest products, various licences (hunting, fishing, harvesting of mushrooms, medicinal plants, etc.), production of energy, various compensations. Such business could be a good opportunity for our private forest enterprises, because the high percentage of profit from non-wood forest products and other services absolutely cannot be disregarded.

